

Labklājības ministrija

**Nepieciešamās izmaiņas invaliditātes un
darbspēju noteikšanas kārtībā un personām ar
invaliditāti paredzēto atbalsta pasākumu
sistēmā**

Invaliditātes lietu nacionālās padomes sēde

28.06.2017.

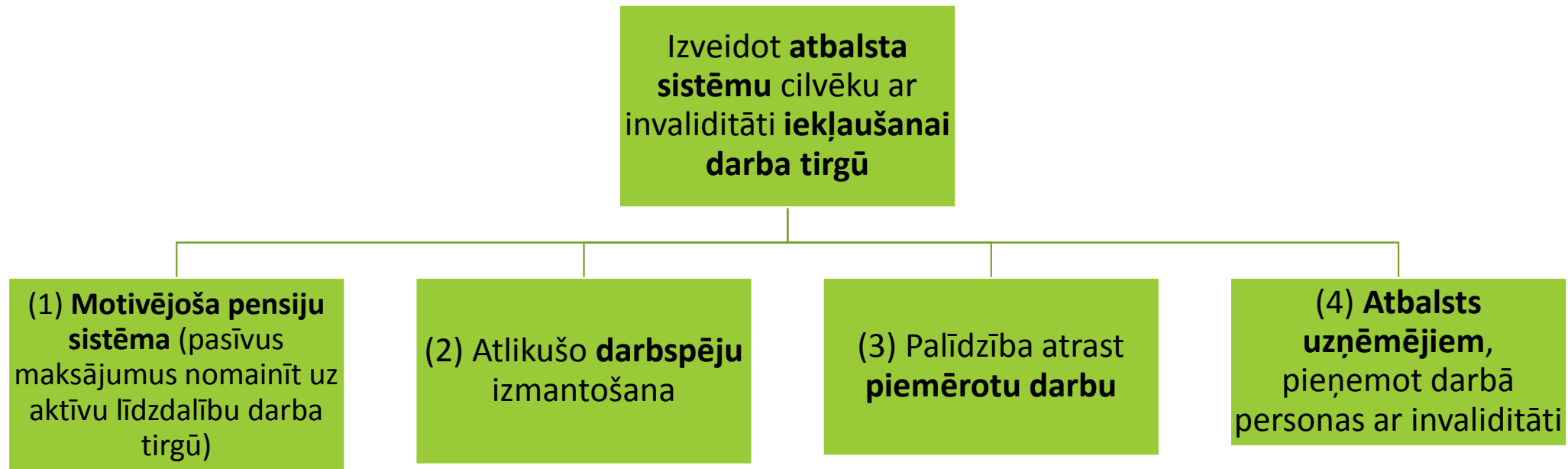
Labklājības ministrija

Izmaiņu mērķgrupa - personas ar invaliditāti darbspējas vecumā

Izmaiņas neskar:

- 1) Bērņus
- 2) Personas, kurām invaliditāte noteikta uz mūžu

Mērķis un apakšmērķi

Nepieciešamās izmaiņas

(1) **Invaliditātes pensiju pārveidot** par darbspēju pensiju

(2) Noteikt **atlikušās darbspējas**

(nav ierobežotas
daļēji ierobežotas
pilnīgi ierobežotas)

(3) Nodrošināt plašu nodarbinātību veicinošo **pakalpojumu klāstu**
(NVA speciālistu komanda)

(4) Nodrošināt labvēlīgu regulējumu **uzņēmējiem** cilvēku ar invaliditāti nodarbināšanai

Kāpēc un kā nodalīt invaliditātes un darbības jēdzienus un maksājumus ?

Invaliditāte

- Mērķis - daļēja kompensācija par veselības zudumu, papildus izdevumiem zālēm, transportam, medicīnas precēm, pašaprūpei, spec. apģērbam, apaviem
- Nosakāma arī bērniem un pensijas vecuma personām

Darbības

- Mērķis - atbalstīt personu, lai tā meklētu darbu, mācītos, rehabilitētos un kopumā būtu aktīva
- Nosakāma tikai darbības vecuma personām

strijā

Institucionālā shēma

Persona,
caur
ģ.ārstu,
arodārstu

- Aizpilda pašnovērtējuma anketu

VDEĀVK + arod-
ārsts

- Salīdzina pašnovērtējuma anketu ar medicīnisko informāciju (e-veselībā)
- Izdod lēmumu par **invaliditātes grupu + darbspēju līmeni**, t.sk.
- Uzskaita aktivitātes, kurās ir ierobežojumi un norāda aptuvenās prognozes, sniedz ieteikumus piemērotam darbam;
- Sniedz ieteikumus tehniskajiem palīgīdzekļiem

NVA

- Sadarbībā ar SIVA novērtē **profesionālo piemērotību**
- Veido «ceļa karti», palīdz meklēt piemērotu darbu, rekomendē pārkvalifikāciju vai prof.reh., piemeklē citus pakalpojumus
- Sazinās ar darba devējiem, apseko darba vietu
- Informē VSAA par aktivitāti

VSAA

- Saņem pazīmi par aktivitāti
- Izmaksā darbspēju pensiju

Ieviešamie nodarbinātību veicinošie pakalpojumi (NVA)/ ietekme uz budžetu (melnraksts)

Veids	Vienības izmaksa	Regularitāte	Kopējās max izmaksas
Ergoterapeita konsultācija + darba vietas pielāgošana + tehniskie palīg līdzekļi darbam	60 - 100 eur - ergoterapeita konsultācija max 711 eur - darba vietas pielāgošana	1	800 eur (vienreizēji)
Atbalsta persona cilvēkam ar GRT integrācijai darba vidē («darbuzinātājs»)	4,50 eur/h	4 h dienā (piem., ½ darba dienas)	360 eur/mēnesī
NVA pasākumi (apmācības, subsidētā nod.)			Papildus finansējums esošo rādītāju palielināšanai
Surdotulks darba vidē	11,60 eur/h (tulkošana + ceļš)	piem., ½ darbdienas	928 eur/ mēnesī
<i>Asistents darba vidē / Darba (ie) vadītājs</i>			
<i>NVA specializētie konsultanti un aģenti + transports, lai kopā ar klientu dotos pie darba devēja</i>	<i>23. III B, 9.mēnešalgu grupa</i>	<i>?</i>	<i>675-887 eur (atkarībā no kategorijas)</i>
<i>NVA darbinieku apmācība (t.sk. lai apmācītu citu darba devēju darbiniekus)</i>			
<i>Pabalsts nokļūšanai darba vietā (ja nevar izmantot sabiedrisko transportu)</i>	<i>Limits - ?</i>	<i>?</i>	<i>?</i>
<i>Personas ar līdzīgu invaliditāti pieredzes konsultēšana</i>	<i>?</i>	<i>10 kons</i>	<i>?</i>

Invaliditāte *versus* Darbspējas 2 varianti

	Invaliditāte	Darbspējas	Būtiskākais	Pamatbudžets	Speciālais budžets (no invaliditātes daļas)	Spec. budžets (nodarbinātībai)
I var.	Pabalsts (jauns maksājums) (PB)	Pensija (SB) <i>vai valsts sociālā nodrošinā- juma pabalsts (PB)</i>	Invaliditātes risku nomaina darbspēju zaudēšanas risks. 1) Par invaliditāti - pabalsts 2) Par darbspējām - pensija (atbilstoši individuālajām iemaksām)	Papildus 1.gadā + 30 milj. EUR 2.gadā + 85 milj. EUR 3.gadā + 115 milj. EUR	Ietaupījums 1.gadā – 7 milj. EUR 2.gadā – 11 milj. EUR 3.gadā – 13 milj. EUR	Papildus izdevumi aktivizēšanai
II var.	Invaliditāti nosaka, bet nav maksājuma	Pensija (SB) <i>vai valsts sociālā nodrošinā- juma pabalsts (PB)</i>	1) Par invaliditāti - <u>tikai</u> <u>atvieglojumi</u> , (pabalsta vai pensijas nav) 2) Par darbspējām – pensija (atbilstoši individuālajām iemaksām)	Papildus 1.gadā + 2 milj. EUR 2.gadā + 4 milj. EUR 3.gadā + 6 milj. EUR	Ietaupījums 1.gadā – 7 milj. EUR 2.gadā – 11 milj. EUR 3.gadā – 13 milj. EUR	Papildus izdevumi aktivizēšanai

I variants

Invaliditātes risku nomaina darbības zaudēšanas risks.

1) Par invaliditāti – jauns pabalsts 2) par darbības zaudēšanu - pensija (atbilstoši individuālajām iemaksām) vai VSNP

Invaliditātes pabalsts (PB)

I grupai – 94 eur (20% no MIL)
II grupai – 70 eur (15% no MIL)
III grupai – 47 eur (10% no MIL)

*Maksā visiem bez nosacījumiem, t.sk.
pensionāriem.*

Papildus izdevumi no PB:

1.gadā + 30 milj. EUR
2.gadā + 85 milj. EUR
3.gadā + 115 milj. EUR

Darbspēju (zaudējuma) pensija (SB)

līdzšinējā formula

Galvenokārt attiecināms uz līdzšinējo I un II grupu

Strādājošie – pensiju pārrēķina

Maksā tikai darbības zaudējumā 18-65

Pilnīgs darbības zudums – maksā 100%

Dalējs zudums –

***maksā 100% - pirmos 6 mēnešus un visiem aktīvajiem
maksā 80% - no 7-18 mēnesim (1 gadu), ja nav aktīvs
maksā 50% - no 19 mēneša (pēc 1,5 gada), ja nav aktīvs***

Ietaupījums SB:

1.gadā – 7 milj. EUR
2.gadā – 11 milj. EUR
3.gadā – 13 milj. EUR

Valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts

(PB)

Ja nav uzkrāts pietiekošs
apdrošināšanas stāžs

Apmērs: **94** EUR
(20% no MIL)

Smagi slimajiem - I grupas
guļošajiem –
188 eur (94 x 2)

Papildus izdevumi SB:

II variants

- 1) Par invaliditāti - tikai atvieglojumi (pabalsta vai pensijas nav);
- 2) Par darbspējām – pensija (atbilstoši individuālajām iemaksām)

Invaliditāte (PB - neskar)

Tikai atvieglojumi (pabalsta vai pensijas nav)

Darbspēju (zaudējuma) pensija (SB)

līdzšinējā formula

Galvenokārt attiecināms uz līdzšinējo I un II grupu

Strādājošie – pensiju pārrēķina

Maksā tikai darbspējas vecumā 18-65

Pilnīgs darbspēju zudums – **maksā 100%**

Dalējs zudums –

- **maksā 100%** - pirmos 6 mēnešus un visiem aktīvajiem

- **maksā 80%** - no 7-18 mēnesim (1 gadu), ja nav aktīvs

- **maksā 50%** - no 19 mēneša (pēc 1,5 gada), ja nav aktīvs

letaupījums SB:

1.gadā – 7 milj. EUR

2.gadā – 11 milj. EUR

3.gadā – 13 milj. EUR

Valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts (PB)

Ja nav uzkrāts pietiekošs apdrošināšanas stāžs

Apmērs: **94** EUR
(20% no MIL)

Smagi slimajiem - I grupas guļošajiem –
188 eur (94 x 2)

Papildus izdevumi SB:

Darba negadījumu apdrošināšana – turpmākais piedāvājums

- Arodslimniekiem un nelaimes gadījumos cietušajiem maksāt darbspēju pensiju uz tādiem pašiem nosacījumiem kā pārējiem
- Kā papildus atbalstu saglabāt līdzšinējo “apdrošināšanas atlīdzību par ārstēšanās un rehabilitācijas izdevumiem”, vienlaikus pārskatot gan tā apmēru (pilnīgam darbspēju zudumam, daļējam un ja nav darbspēju zuduma, bet noteikta arodslimība), gan izmaksas iespējas

Ko uzskatīsim par aktivitāti un vai info ir pieejama reģistros?

Bezdarbnieka vai darba meklētāja statuss NVA (SAIS un BURVIS)

Sociāli apdrošinātas personas statuss (VSAA)

Dalība SIVA profesionālajā rehabilitācijā (SIVA nav datu bāzes)

Augstākās, profesionālās vai vidējās izglītības apguve (izglītojamo reģistrs ir tikai vid.izgl.)

Saimnieciskās darbības veikšana (vai VID ir info par aktuālo statusu un vai šos uzskatīsim par aktīvajiem ?)

Atbalsta pasākumi darba devējiem – esošie un nepieciešamie

Šobrīd

- UIN atlaide - korigē apliekamo ienākumu, ja ierīkota specializēta darba vieta (6.pants)
- Subsidētā nodarbinātība
- Darba likuma 109.pants (*projekts*)
- Sociālā uzņēmējdarbība

Nepieciešams papildus

- Skaidrojošie pasākumi par esošajiem atbalsta pasākumiem
- Atbalsts un konsultācijas pieņemot darbā personu ar ierobežotām darbaspējām
- Kas un kā kompensēs zemāko produktivitāti (g.k. GRT) ?
- Kvotas vai Nodarbinātības veicināšana valsts pārvaldē/ publiskajā sektorā – vadlīnijas, labā prakse, personālpolitikas stratēģija

Sociālā un profesionālā rehabilitācija (SIVA)

Ārkārtīgi būtiska, lai personas darbības spējas saglabātu / atjaunotu

- Profesionālā piemērotība – novērtē veselību, traucējumus, psiholoģisko stāv., motivāciju, zināšanas, spējas mācīties konkrētā jomā, sociālo situāciju, u.c. (SIVA + NVA pakalpojums - atbalstāms un paplašināms).
- Profesionālā reh. – multidisciplināri atbalsta pasākumi, lai uzlabotu arodprasmes, profesionālo kvalifikāciju un darbības spējas, kā arī stiprinātu spējas un motivāciju, integrējot personu darba tirgū (pilnveidojams)
- Sociālā reh. - pasākumi sociālās funkcionēšanas spēju atjaunošanai, uzlabošanai, lai nodrošinātu sociālā statusa atgūšanu un iekļaušanos sabiedrībā. Dzīvesvietā, sociālās aprūpes, sociālās rehabilitācijas institūcijā (Jāpārvērtē šī pakalpojuma mērķētība, vairāk orientējot uz atgriešanu savā darba vietā un profesijā, nevis koncentrējoties uz medicīnisko rehabilitāciju).

Medicīniskā rehabilitācija – priekšnosacījums darbspēju saglabāšanai un invaliditātes riska novēršanai

- Cilvēka pieejamība savlaicīgai veselības aprūpei, ārstniecībai un medicīniskai rehabilitācijai ārkārtīgi ietekmē darbspēju saglabāšanu
- Medicīniskās reh. pieejamību ar reformu nevar paplašināt, jo
- Risks, ka sociālā budžeta līdzekļu novirzīšana medicīniskajai rehabilitācijai, radītu neprognozējamu cilvēku pieplūdumu un VM kompetenču dublēšanu

Nepieciešamais atbalsts pensijas vecuma personām

Arvien vairāk personas vecumā 60+ ieplūst sistēmā

- I grupā 67%; II grupā 48%; III grupā 34%
- Īpašas kopšanas saņēmēju vidū 63%

Jo vajadzība pēc aprūpes vecumā – objektīva nepieciešamība

Iespējamie risinājumi:

- Īpašu kopšanu atsaitēt no invaliditātes statusa (bez VDEĀVK atzinuma)
- Vajadzību pēc īpašas kopšanas novērtē pašvaldība vienotajā novērtēšanas rīkā kopā ar vajadzību pēc aprūpes mājās
- Pabalstu (gradētu) izmaksā un līdzfinansē pašvaldība (līdzšinējo ĪKP naudu dodam valsts mērķdotācijas veidā)

Izmaiņas asistenta pakalpojumā

- Pakalpojumu sadalīt pavadoņa un asistenta pakalpojumā;
    - Bērniem no 1.5 – 7 gadi pavadonis
    - Bērniem no 7 gadiem pavadonis un asistenta pakalpojums
    - Pieaugušajiem pavadonis uz visurieni (izņemot darbu)
    - Pensijas vecuma personām pavadoni un asistentu no valsts budžeta nepiešķir (p/v funkcija)
  - Izslēgt nepieciešamību pēc VDEĀVK atzinuma
  - Pavadoņa pakalpojumu mērķdotācijas veidā nodot pašvaldību pārziņā
  - Asistentu un pavadoni strādājošām personām – nodot NVA
- Izmaiņas pašvaldību atbildībā – sarežģītas diskusijas !**

Valdības rīcības plāna 102.1.pasākums - 'pabalsts invalīdam bērna uzturēšanai'

VRP 102.punkts - «Vispusīgi izvērtēt iespējas personai, kuras apgādībā ir bērns, kļūstot par personu ar invaliditāti tādā līmenī, ka darbspēju zaudējuma apmērs liedz iespēju tās (darbspējas) atgūt tādā mērā, kas ļauj integrēties darba tirgū un atgriezties apgādnieka statusā, sniegt valsts finansiālu atbalstu papildus jau esošajiem atbalsta ģimenēm ar bērniem mehānismiem»

- Bērna uzturēšanas pienākums ir absolūts – arī personai ar invaliditāti (Civillikums)
- Pabalsts nenodrošinās iespēju katru gadījumu izvērtēt individuāli - arī pie pilnīga darbspēju zuduma vecākam var būt ienākumi, no kuriem vecāks pats var maksāt uzturlīdzekļus

Iespējamie risinājumi:

- (1) Jautājumu **risināt uzturlīdzekļu regulējuma ietvaros** sadarbībā ar TM (piem. Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācija maksā uzturlīdzekļus vecāka vietā tikai uz darbspēju ierobežojuma termiņu)
- (2) Ieviest jaunu pabalstu bērna uzturēšanai personām ar pilnīgu darbspēju zudumu (taču jāņem vērā, kāds ir minimālais uzturlīdzekļu apmērs):
  - Bērnam līdz 7 gadu vecumam: 25% no minimālās algas (šogad 95 eur)
  - Bērnam 7-18 gadu vecumā: 30% no minimālās algas (šogad 114 eur)

Papildus budžeta izdevumi reformai:

Darbspēju pensijas / pabalsta izmaksai

Nodarbinātību veicinošo pakalpojumu blokam (NVA)

Administratīvām izmaksām (jaunas štata vietas NVA, VDEĀVK, SIVA; telpu pielāgošana)

Darba devēju motivēšanai (*t.sk. nodokļu atvieglojumiem, kompensēšanai*)

IT sistēmu pilnveidei

Komunikācijas kampaņai

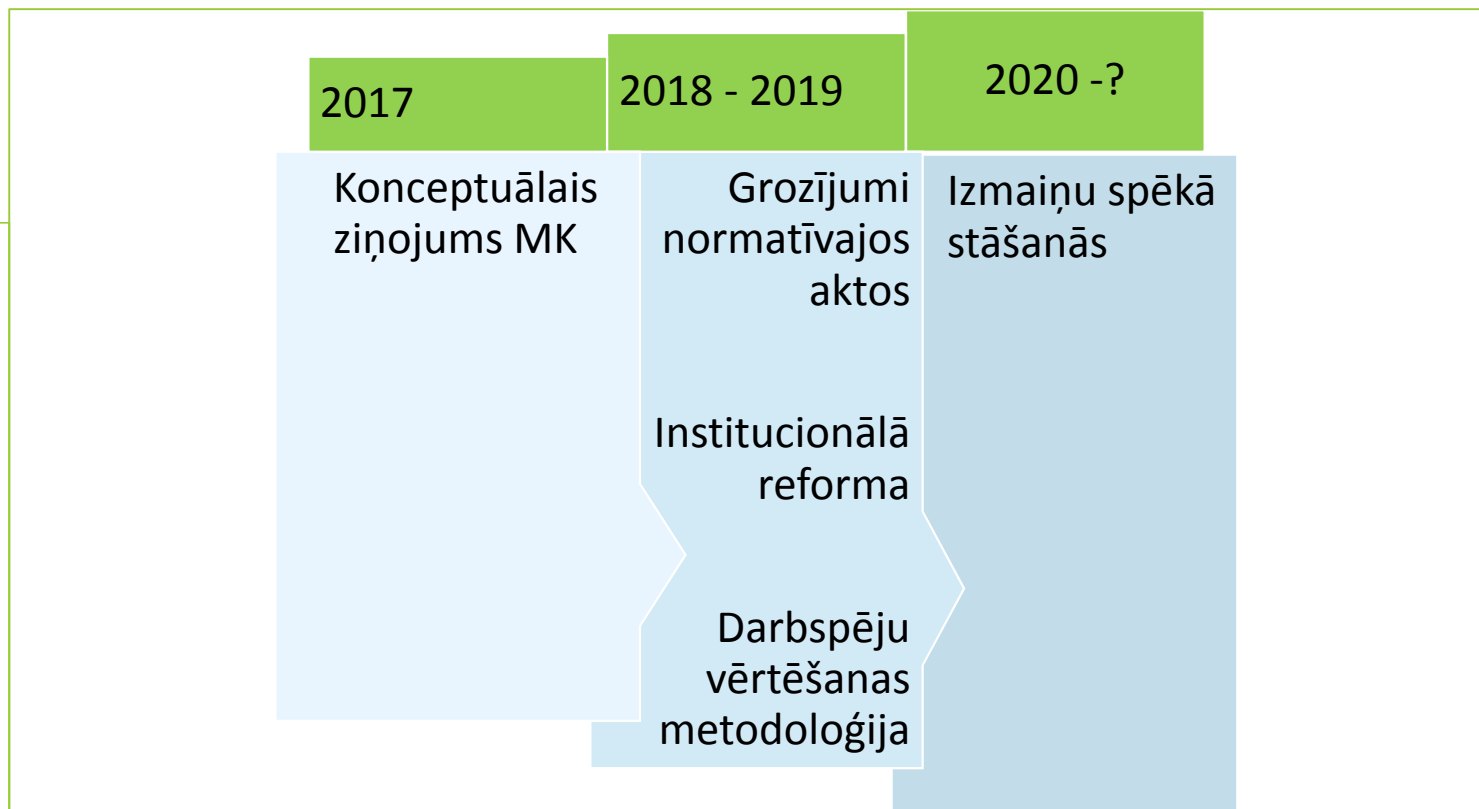
Labklājības ministrija

Izmaiņu ieviešanas laika grafiks

Jūnijs – apspriešana ILNP, ar p/v, sociālajiem partneriem

Jūlijs – izsludināšana VSS un saskaņošana ar iesaistītajām ministrijām u.c.

Septembris – iesniegšana MK

Labklājības ministrija

Paldies par uzmanību!

Laiks viedokļiem, diskusijām, priekšlikumiem !

